

Edebiyat - İlim

“Bizim yokuş, tan hatıralar

Edebiyat tarihine giren
mecmualarımız**Bugün o tip mecmua devri geçti. Gelsin Amerikan gazetelerinden bedava iktibaslar! Bir yağma ve garettir gidiyor**

Yazan : REFİK HALİD KARAY

KIRK şu kadar yıl önce memleket yine bir mecmua bolluğuna uğramıştı. Her çeşitten çıkardılar ve her türlü insan tarafından çıkarıldı. İçlerinde (Ulûmu İktisadiye ve İctimaiye) mecmuası gibi - Cavit, Rıza Tevfik ve Ahmet Şuayib yazarlardı- ağır başlısından tutunuz, (Demet) ve (Hâle) isimlilerine kadar neler yoktu, neler!

Hiç biri, hattâ (Kalem) ve (Cem) gibi mizahileri bile tutunamadı. Meşrutiyet devri başlangıcındaki mecmualar arasında en uzun ömürlüleri - hatırımda kaldığına göre - “Kalem”, “Musaver Muhit”, “Resimli Kitap” ve “Şehbal” den ibarettir. Bir de istibdat bakiyyesi “Servet-i Fünun”... Onların da bir müddet sonra yerlerinde yeller estî. Fil-yakî “Fecriaticiler” dağılınca “Servet-i Fünun” fasıllarla yaşamadı değil; lâkin daima can çekişerek, mazisine uymayan bir kudretsizlik içinde!

Şimdi edebiyat tarihi yine en fazla (Servet-i Fünun) dan bahsetmektedir. Abdülhamid devrinde “Edebiyat-ı Cedide” yi doğurduğundan ve Meşrutiyet zamanı, bir aralık “Fecriati” yi emzirdiğinden, ona sütanahık ettiğinden dolayı! Yine tarih, Ziya Gök Alpın (Yeni Mecmua) sı ile Mütareke devrinde genç istidatlara yer veren (Dergâh)ı anmadan yapamıyor.

Benim asıl anlatmak istediğim mesele şudur: Mecmuaların da tesadüflerin eseri şans ve malşansı oluyor. Meselâ yukarıda ismi geçen (Resimli Kitap) şayet fena bir tesadüfe uğramasaydı bugün edebiyat tarihinde olsun ehemmiyetle yaşayan mecmualar miyanında sayılacaktı. İzah edeyim:

Zamanına ve bizdeki matbaa tekniğine nazaran epeyce güzel, keenne (Je sais tout) mecmuasını andırır (Resimli Kitap) ın sahibi Hicaz emirlerine benzer, esmer yüzlü, beyaz tebensümlü, az konuşkan, konuşursa Arapça söyleyeceği sanılan terbiyeli ve efendî bir gençti. Fecriatinin kalburüstü muharrirciklerini etrafına toplamak, adeta yeni bir Ahmet İhsan olmak istemişti. Bizlerden yazı almaya başladı. Çoğumuz muntazaman yazıyor, galiba 60 altın kuruş telif hakkı da alıyorduk. Mecmuanın mahiyeti değişiyor, ön hatta bir edebiyat telâkkisini yayımlıyordu.

Tanı o sırada, (Resimli Kitap) kimseye haber vermeden bir hükü-

met darbesi yaptı; bizi hoppa ve züppe bulanların telkinatına uyarak yerimize muhafazakâr iki ağabeyimizi getirdi: Raif Necdet merhum ile maalesef genç yaşta ölen M. Rauf'u...

İkisi de iyi insandı. Lâkin ağır üslûplu ve bir nevi tatsız ilim kafalı, daha doğru tarifle devrin yaşlı Fransız kalem üstatlarına bağlı, kendiliklerinden verimsiz bir meslek tuttuklarından ortaya bir yenilik koyamadılar. İddialı görünen, vicdandan ve ahlaktan dem vuran makaleleri ve Edebiyatı Cedide tarzında şiir ve musahabeleri mecmuaya yüklendi. Bunları ne eski nesil, ne yenisi, ne de alelade okuyucu kütlesi tuttuğundan mecmua kendi sıkleti altında battı; tarihe karıştı. Fakat ne yazık ki, Tarihe giremedi; tarihi olamadı. Kabineden atılan bizlerin de kalem fırtınasına uğramıştı.

Süruri'nin düşürdüğü tarih gibi onun hakkında:

*Kel Memiş gelmemişe döndü
cihana sad hayf*

denilemezse de muhakkak ki, bir şöhet vesilesini kaybetti.

(Resimli Kitap) dan gördüğü o istiskal yüzündendir ki, Fecriati zümresi, önelerine sayfalarını tam hürriyetle açan (Servet-i Fünun) a - Celâl Sahir merhumun arkasından, “bey” ini takip eden oğul arısı neşesiyle - koştu; yaşlı ağaç gövdesine yapıştı; körpe vizitlilerle dallarını şenlendirdi. Bu maruf mecmua, eskisinden sönük olmakla beraber, bir defa daha edebiyat tarihine işte bu suretle tekrar girmiş bulunuyordu.

* *

Düşünüyorum - “demek ki varım!”, demiyecemim - acaba bu son mecmua fıryasında bir (Servet-i Fünun), (Yeni Mecmua) ve (Dergâh) kazanacak mıyız? Şüpheli. Zira yenilerin birincisinde olduğu gibi birer Tevfik Fikret - Celâl Sahiri yok. İkincisindeki Ziya Gök Alp ile ‘İttihat ve Terakki,, nerede? Üçüncüsünün Yahya Kemal var mı?

Zaten o tip mecmua devri geçti. Gelsin Amerikan gazetelerinden bedava iktibaslar! Bir yağma ve garettir gidiyor; yerli kalem sahiplerine ancak deveye kulak yer ayrılıyor. Milletlerarası Telif Hakları Mukavenamesini - tahhüdümüze rağmen imzamızı hiçe sayarak - benimsemekte devam etmemizin ne kadar zararlı ve ne ayıp olduğunu hâlâ anlamıyoruz; anlatamıyoruz.

